

Терзі Т.В.,
студентка,
факультет економіки і підприємництва.
Національний авіаційний університет

Нестерчук А.В.,
студентка,
факультет економіки і підприємництва
Національний авіаційний університет
Науковий керівник :Собкова В.В., старший викладач

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ НЕБЕСНИХ ТІЛ І ГЕОСТАЦІОНАРНОЇ ОРБИТИ

Геостационарна орбіта (ГСО) є частиною космічного простору. Вона являє собою просторове кільце на висоті близько 36 тис. км в площині земного екватора. Запущений у цей простір супутник здійснює обороти з кутовою швидкістю, що дорівнює кутовий швидкості обертання Землі навколо своєї осі. У результаті цього феномена супутник постійно перебуває в практично нерухомому стані щодо поверхні Землі, як би зависаючи над певною точкою. Це створює оптимальні умови для деяких видів практичного використання супутників (наприклад, для здійснення безпосереднього телевізійного мовлення).

В основі правового режиму ГСО лежить договір про космос, який був підписаний 27 січня 1967 року Сполученими Штатами, Америкою, Великобританією та Радянським Союзом, що набув чинності 10 жовтня 1967 року. Станом на жовтень 2011 року 100 країн є державами-учасниками Договору, а ще 26 підписали договір, але не завершили ратифікацію. Він визначає основні правові рамки міжнародного космічного права. Разом з тим діяльність з використання ДСО нерозривно пов'язана із застосуванням радіочастот, необхідних для управління геостационарними супутниками, передачі на Землю корисної інформації і т.д. Тому важливу роль у правовому регулюванні такої діяльності відіграють також правила, прийняті Міжнародним союзом електрозв'язку (МСЕ). У 1973 році на черговій конференції МСЕ орбіта геостационарних супутників і частоти, які виділяються для її використання, були оголошені обмеженим природним ресурсом, який повинен застосовуватися ефективно та економно відповідно до потреб і технічними можливостями держав. З 1973 року Міжнародний консультативний комітет по радіо отримав право давати консультації відносно не тільки раціонального використання спектра радіочастот але і оптимального розміщення супутників на ДСО, а Міжнародний комітет реєстрації частот отримав

право реєструвати частоти в орбітальних позиціях геостационарних супутників. У 1979 році в рамках МСЕ був прийнятий Регламент радіозв'язку (періодично переглядає) – документ, що являє собою сукупність процедур, норм і рекомендацій, які складають юридичну і технічну основу використання різних засобів радіозв'язку.

З самого початку освоєння космосу в літературі з правових аспектів здійснення космічної діяльності, а згодом і в Комітеті ООН з космосу значну увагу було приділено розгляду проблем, що стосуються майбутньої діяльності на небесних тілах, в першу чергу на Місяці. 11 липня 1984 року була внесена угода про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах. Угода передбачила виняткову складність вирішення питань, пов'язаних з майбутнім використанням Місяця і його надр. З тим, щоб не допустити перетворення діяльності на Місяці в джерело міжнародних конфліктів та забезпечити правову основу використання ресурсів небесних тіл, видавалося більш розумним залишити докладний розгляд проблеми природних ресурсів на більш пізній час, коли їх експлуатація стане технічно можливою, і обмежитися поки положеннями загального характеру щодо надр Місяця та інших небесних тіл у дусі Договору про космос 1967 року. Однак у зв'язку з особливою активністю та наполегливістю з боку окремих країн, що розвиваються проект відповідного положення було включено в текст проекту Угоди і протягом багатьох років залишався каменем спотикання на шляху його підписання багатьма державами. Прийнята в 1979 році Угода про діяльність держав на Місяці підтвердила одне з кардинальних положень Договору про космос 1967 року – обов'язок використовувати Місяць і інші небесні тіла "виключно в мирних цілях".

Угода про Місяць зобов'язує держави вживати "всіх можливих заходів для охорони життя і здоров'я осіб, що знаходяться на Місяці", розглядаючи "будь-яку людину, що знаходиться на Місяці" як космонавта за змістом, договори з космосу та Угоди про рятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, запущених в космічний простір, 1968 року. У випадках, пов'язаних із загрозою для життя людини, держави мають право скористатися апаратами, спорудами або запасами інших держав на Місяці.

За статтею 14 Угоди держави-учасники несуть міжнародну відповідальність за національну діяльність на Місяці, ким би вона не здійснювалася: урядовими органами або неурядовими юридичними особами. Вони також несуть відповідальність за забезпечення того, щоб національна діяльність проводилася відповідно до положень, що містяться в Угоді. Ця ж стаття передбачає, що в майбутньому "в резуль-

таті активізації діяльності на Місяці" може виникнути необхідність укладення детальних угод про відповідальність за шкоду, заподіяну на Місяці, на додаток до положень договору з космосу та Конвенції про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами, 1972 року.

Стаття містить ще одне важливе положення. Мова йде про можливість створення "міжнародних наукових заповідників" в районах Місяця, що являють собою особливий науковий інтерес, які без шкоди для прав інших держав можна було б оголосити такими заповідниками, стосовно яких у консультації з компетентними органами ООН повинні бути узгоджені "спеціальні захисні заходи".

Особливе значення для правового режиму небесних тіл має положення щодо так званого права відвідування, передбаченого ст. 15 Угоди. Його прийняття пов'язане в першу чергу з перевіркою виконання статей Угоди 1979 року, забороняють військову діяльність на Місяці та інших небесних тілах.

Для того щоб держава-учасниця могла переконатися в тому, що діяльність на Місяці не порушує положень Угоди, передбачається, що "всі космічні апарати, обладнання, установки, станції і споруди на Місяці відкриті для інших держав-учасників".

Література:

1. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. // Офіційний вісник України.— 2004.— № 40.— 195 с.
2. Конвенція для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень від 12.10.1929 р. // www.rada.gov.ua.
3. Буткевич В.Г. Мицик В.В. Задорожній О.В. та ін. Міжнародне право. Основні галузі.— К.: Либідь, 2001.— 816 с.
4. Международное воздушное право. Бордунов В.Д. М.: Авиабизнес, Научная Книга, 2007.— 464 с.
5. Дежкин, В. Н., Игнатова, Н. С. Международное воздушное право. В 2-х кн. М., "Наука", кн. 1, 1980.— 352 с.; кн. 2, 1981.— 363 с.
6. Мишин А. А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебник.— М.: Белые альфы, 1996.— 400 с.

УКД 347/82(043.2)

Тиндик М.І.,
студентка,
факультет економіки і підприємництва
Національний авіаційний університет, м. Київ
Ковтун І.Л.,
студентка,
факультет економіки і підприємництва
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Собкова В.В., старший викладач

ОСВОЄННЯ КОСМІЧНОГО ПРОСТОРУ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

13 квітня 1967 року відбулась знаменна подія в історії освоєння космічного простору – була прийнята програма по спільних роботах в галузі мирного дослідження космосу під назвою "Інтеркосмос". До цього часу всі дослідження відбувались під егідою двох найрозвинутіших країн світу – США та Радянського Союзу. Це були перші кроки до поширення залученості в освоєнні космосу країн Європи. Перше співробітництво в цій галузі почалось ще в 1957 році, коли більшість країн вели спостереження за першим в світі штучним супутником з кодовою назвою РС-1 (Простий супутник-1). Він був запущений 4 жовтня 1957 року СРСР для досліджень верхніх шарів іоносфери та знаменував перемогу Радянського Союзу в так званих "космічних перегонках" з США.

Для підтримання статусу передової країни з освоєння космічного простору СРСР необхідно було заручитись підтримкою країн Європи, а тому вже в квітні 1965 року уряд розіслав офіційні листи у більшість соціалістичних країн з пропозицією об'єднання спільних зусиль для досліджень цієї галузі. Два роки розроблялась програма спільних дій, яка дістала назву "Інтеркосмос" та була підписана 9-ма країнами 13 квітня 1967 року. Під програмою поставили свої підписи глави Болгарії, Угорщини, НДР, Куби, Монголії, Польщі, Чехословаччини, Румунії, ну і звичайно, Радянського Союзу. За умовами договору СРСР безкоштовно надавав свою техніку для дослідження в галузі метрології, біології та дистанційного зондування Землі.

Перший супутник під назвою "Інтеркосмос-1" був запущений 14 жовтня 1969 року. Над його розробкою два роки працювали більшість країн програми "Інтеркосмос". СРСР забезпечив базову ракету розроблену за проектами М.К.Янгеля, модифікацією якого займались країни-учасники. Чехословаччина взялась за встановлення рентгенівського та